

AZƏRBAYCANDA AQRAR SAHƏDƏ YERLİ İSTEHSALIN STRUKTURUNUN DİVERSİFİKASİYALAŞDIRILMASI VƏ STİMULLAŞDIRILMASI MEXANİZMLƏRİ

UOT: 338.436
<https://doi.org/10.30546/3006-0346.2024.6.84.087>

YUSİF HƏSƏNLİ
Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin
doktorantı

E-mail: yusifhasanli300@gmail.com

İstehsalın strukturunun diversifikasiyası istehsal olunan məhsulların çeşidinin genişləndirilməsini və yeni fəaliyyət sahələrinin inkişafını təmin edən istiqamətdir. Sənaye müəssisələrinin istehsal fəaliyyəti zamanı yaranan biləcəklər riskləri azaltmaqla müəssisənin gəlir və mənfəətini artırmaq istehsalın strukturunun diversifikasiyasının əsas məqsədlərindən biri hesab olunur. Rəqabətdə elə müəssisələr qalib gəlirlər ki, onlar diversifikasiya edilmiş təşkilati-istehsal struktura malik olurlar və belə müəssisələr istehsalını dar çeşidli məhsullarla təşkil etmiş müəssisələrə nisbətə bazarada daha dayanıqlı olurlar. Diversifikasiyalaşdırılmış müəssisələr müəyyən növ məhsullar üçün bazarada qiymət konyunkturasının dəyişməsi, səmərəli istehlak tələbinin azalması və s. nəticəsində nəzərəcarpacaq dərəcədə aşağı itki riskinə malikdir.

Azərbaycan iqtisadiyyatının aqrar sahəsi üçün istehsalın strukturunun diversifikasiyası xüsusilə aktualdır, çünki bitkiçilik və heyvandarlığı birləşdirən sənaye sahəsi olmaqla yanaşı, müxtəlif növ aqrar sahə istehsallarını birləşdirən sahədir. Diversifikasiya mahiyyətcə aqrar istehsalda reallaşdırılan struktur dəyişikliklərinin ən önəmli sahələrindən biridir. Həmin prosesdə məhsulların və istehsal sahələrinin xüsusiyyətlərinin nəzərə alınması vacib şərtlərdən biridir. İqtisadiyyatın ən önəmli sahələrindən biri olan aqrar sahə istehsalının strukturunda baş verən istənilən dəyişiklik daha səmərəli istehsalın formalaşmasına səbəb olur [1, s.16].

Diversifikasiya yeni növ məhsullar və bazarlarla işləməyə imkan verir, resursların təkrar istehsalı və yenidən bölüşdürülməsində disbalansın aradan qaldırılması vasitəsi kimi istifadə olunur, konkret məqsədlərə yönəldilir və müəssisənin yenidən qurulmasının gələcək istiqamətlərini müəyyənləşdirir. Aqrar-ərzaq bazarlarında rəqabətin artması şəraitində müəssisələrin əsas məqsədi təkcə səmərəli istehsalın təşkili deyil, habelə sabit satışın təmin edilməsidir. Burada aqrar istehsalın strukturunun diversifikasiyası önəmli rol oynaya bilər ki, bu da istehsalın səmərəliliyini artırmaq, iqtisadi səmərə əldə etmək və iflasın qarşısını almaq üçün məhsulla-

rın çeşidinin genişləndirilməsi və satış bazarlarının yenidən istiqamətləndirilməsi, yeni istehsal növlərinin əldə edilməsidir.

Diversifikasiya strategiyasının hazırlanması istehlakçı tələbatının tam ödənilməsini təmin etmək, rəqabət üstünlükləri yaratmaq, inkişafı sürətləndirmək və əlavə gəlir əldə etmək üçün ilkin şərtləri yaradan səmərəli fəaliyyətin yeni yollarını tapmağa yönəldilmişdir. Aqrar sahədə istehsalın strukturunun diversifikasiyası ilə bağlı proqram və strategiyalarının reallaşdırılması kooperasiya və inteqrasiya proseslərini təkmilləşdirməyə imkan verir ki, bu da həmin sahədə idarəetmə, maddi, maliyyə, informasiya, intellektual və digər resurslardan daha səmərəli istifadəni təmin edir. Bütün bunlar aqrar sahə istehsalının strukturunun səmərəliliyini, investisiya cəlbediciliyini, elmi-tədqiqatlara yönəlik investisiyaların həcmi, məhsulların müxtəlif bazarlarda rəqabət qabiliyyətini artırmağa imkan verir ki, bu da həmin sahənin inkişafına töhfə verir.

Aqrar sahədə istehsalın diversifikasiyalaşdırılmasının müxtəlif formaları vardır ki, bunlar arasında ən geniş yayılmışları kənd təsərrüfatı holdinq strukturları, konqlomeratlar və digərləridir. Aqrar sahə istehsalının strukturunun diversifikasiyalaşdırılmasının mahiyyətini səciyyələndirərək fəaliyyətin genişləndirilməsinə və onun təcrübi reallaşdırılmasının təşkilati-iqtisadi mexanizmlərinə xüsusi diqqət yetirilir. Beləliklə, bitkiçilik məhsulları ilə yanaşı, heyvandarlıq məhsullarının istehsalında da əlaqəli və ya əlaqəli olmayan diversifikasiya forması baş verir. Aqrar sahədə əlaqəli diversifikasiya sənayenin ixtisaslaşmasının artması, əkin dövriyyəsinin dəyişməsi və bir sənaye daxilində kənd təsərrüfatı bitkilərinin yeni sort və növlərinin yaranması nəticəsində baş verir. Aqrar sahədə şaquli əlaqəli diversifikasiya bütün aqrar-ərzaq zənciri boyunca, yəni xammaldan hazır məhsulun istehsalına qədər aqrar müəssisələrin fəaliyyətinin genişləndirilməsini nəzərdə tutur ki, bu zaman əsas məqsədlərdən biri həmin sahə müəssisələrinin dayanıqlığını artırmaqdır. Əlaqəsiz diversifikasiya müəssisənin yeni perspektivli sənaye sahələrinə daxil olmasını nəzərdə tutur.

Azərbaycanda aqrar sahə istehsalının diversifikasiyaşdırılması üçün kifayət qədər potensial mövcuddur. Bu potensialdan mümkün qədər səmərəli istifadə etmək vacibdir. Aqrar sahə istehsalının strukturunun diversifikasiyası zamanı bitkiçilik və heyvandarlıq sahələrinin inkişafının modelləşdirilməsinə, əkin sahələrinin genişləndirilməsinə və bu yollarla məhsuldarlığın artırılmasına diqqət artırılmalıdır. Əkin sahələrinin genişləndirilməsi kartofun, tərəvəz və bostan, dənli və paxlalı, texniki, eləcə də yem bitkilərinin istehsalında məhsuldarlığın, habelə ölkənin ixrac potensialının artırılmasına imkan verir [2, s.27].

Aqrar istehsalın və onun ixrac potensialının artım tempini təmin edən amillərdən birinin əkin sahələrinin genişləndirilməsi olduğu qənaətinə gələ bilərik. Bununla əlaqədar olaraq demək olar ki, Azərbaycanda bir sıra dövlət proqramları, o cümlədən, 44 günlük Vətən Müharibəsindən sonra torpaqlarımız erməni işğalından azad edildikdən sonra ölkə Prezidenti tərəfindən imzalanmış "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqların idarə olunması ilə bağlı bəzi məsələlər haqqında" Fərmanın uğurla icrası kənd təsərrüfatı istehsalının və ixrac potensialının həcmində artmasına müsbət təsir göstərir və göstərməkdə davam edir. Bu, fərmanın icrası ilə respublikada əkin sahələri artacaq, işğaldan azad edilmiş ərazilərdəki strateji əhəmiyyətli su anbarlarından minlərlə hektar əkinə yararlı torpaqların suvarılması mümkün olacaq. Burada pambıq, taxıl, kartof, üzüm və s. kənd təsərrüfatı istehsalı, eləcə də heyvandarlığın inkişafı üçün güclü potensial vardır. Bu potensialdan səmərəli istifadə olunması, eləcə də aqrar emal sənayesinin genişləndirilməsi hesabına aqrar sahə məhsullarının ixrac potensialının inkişafı təmin edilə bilər [3].

Son illərdə heyvandarlıq və bitkiçilik məhsullarının istehsal həcmi davamlı olaraq artmışdır. Heyvandarlıq məhsullarının istehsalı bitkiçilik məhsullarının istehsalından çox olmuşdur. Yalnız bitkiçilik məhsullarının istehsalı heyvandarlıq məhsullarının istehsalından 2022 və 2023-cü illərdə müvafiq olaraq 3,1 və 1,7% çoxluq təşkil etmişdir. Tədqiqatlar göstərir ki, Azərbaycanda heyvandarlıq məhsullarının istehsal həcmində bitkiçilikdən çox olmasına baxmayaraq, aqrar ixracın əsasını ikincilər təşkil edir. Bu baxımdan həmin sahə məhsullarının istehsalının həcmində artırılması ixrac potensialının artı-

rilmasında və onun reallaşdırılmasında böyük önəm daşıyır. Heyvandarlıq sahəsinin məhsullarının ixracı demək olar ki, yetərli deyil və həmin sahə məhsullarının əksər hissəsi əsasən daxili tələbatın ödənilməsi üçün yerli bazarlarda satılır [4, s.14]. 2023-cü ildə ölkə üzrə ÜDM-in həcmi 123005,5 milyon AZN olub ki, bunun 6815,6 milyon AZN-i və ya 5,5%-i kənd, meşə və balıqçılıq təsərrüfatları üzrə olmuşdur. Tədqiqatlar göstərir ki, ölkənin əksər aqrar sənaye müəssisələrinin istehsal proseslərinin müasirləşdirilməsi baxımından müəyyən maliyyə imkanları var. Bununla belə, o da qeyd olunmalıdır ki, kənd təsərrüfatı müəssisələrinin əksəriyyəti isə xüsusi maliyyə resurslarının məhdudluğu və büdcədən maliyyələşmənin əlçatmazlığına görə maddi-texniki bazanı köklü şəkildə yeniləmək və kənd təsərrüfatı istehsalında mütərəqqi texnologiyalardan istifadə etmək imkanından məhrumdur [5, s.20].

Azərbaycanda aqrar sahənin inkişafı hesabına müsbət irəliləyişlərin əldə edilməsinə baxmayaraq, bu sahədə həlli tələb olunan bəzi problemlərin mövcud olduğunu deyə bilərik ki, həmin problemlərin əsaslarına daxildir:

- ✓ istehsal potensialından tam istifadə edilməməsi və istehsalının səmərəliliyinin kifayət qədər olmaması;
- ✓ bir sıra müəssisələrin yüksək borc yükü ilə əlaqədar kənd təsərrüfatı istehsalının inkişafı və modernləşdirilməsi üçün öz vəsaitinin olmaması;
- ✓ sərt rəqabət şəraitində müəssisənin idarə edilməsinin səmərəliliyinin qənaətbəxş olmaması;
- ✓ ekoloji cəhətdən təmiz və resurslara qənaətedici texnologiyaların tətbiqi ilə maddi-texniki bazanın modernləşdirilməsinə investisiya qoyuluşunun yetərli olmaması və s.

Ölkənin aqrar sahəsində mövcud olan mənfi tendensiyaların aradan qaldırılması yalnız dövlətin uzunmüddətli aqrar siyasətinin əsas həlqəsi kimi rəqabətqabiliyyətliliyin artırılması və təkmilləşdirilməsi üzrə uzunmüddətli diversifikasiya proqramı və strategiyaların hazırlanması və reallaşdırılması əsasında mümkündür. Aqrar sahənin daim yenilənməsi tələb olunur ki, bu da aqrar elmin inkişafını və ona kənd və informasiya dəstəyi tələb edir. Aqrar elmdə, kənd və informasiya təminatında vəziyyəti yaxşılaşdırmadan innovasiyaları mənimsəmək, aqrar sahə məhsullarının rəqabət qabiliyyətini təmin etmək mümkün deyil. Aqrar sahənin gələcək inkişafı innovativ inkişaf hesabına, eləcə də iqtisadi, so-

sial və texnoloji problemlərin kompleks şəkildə həll olunması ilə bağlıdır [6, s.56].

Aqrar sahədə istehsalın strukturunun diversifikasiyalaşdırılması üçün onun maliyyələşdirilməsi əsas şərtidir. Aqrar sahənin maliyyələşdirilməsinin artırılması bu sahədə dəyişiklikləri stimullaşdırmaq üçün vacib elementdir ki, bu da gələcəkdə onu rəqabətqabiliyyətli edə bilər. Araşdırmalar göstərir ki, əksər dünya ölkələrində aqrar sahənin inkişafına əsas maliyyə təsir vasitəsi əvəzsiz maliyyələşmə deyil, kreditləşmədir. Əksər ölkələrdə kredit müstəqil maliyyələşdirmə forması kimi deyil, kənd təsərrüfatı torpaqlarının istehsalçıları tərəfindən özəl investisiyaların stimullaşdırılması forması kimi çıxış edir. Avropa ölkələrində fermerlərə kredit verilməsi problemi aktualdır. Bu ölkələrdə fermerlərin 25%-i istehsalın maliyyələşdirilməsi üçün xüsusi vəsaitə malik olmasına baxmayaraq, borc vəsaitlərindən də istifadə edir. ABŞ-dan fərqli olaraq, AB ölkələrində fermerlər üçün kommersiya kreditləri ciddi ödəniş proseduru ilə reallaşdırılır.

Aqrar sahə istehsalının diversifikasiyası əmtəə istehsalçılarına mövsümiyyətin istehsal təsirini azaltmağa və əksər aqrar sahə müəssisələrində bununla bağlı yaranan mənfi halların qarşısını qismən almağa imkan verir. Beləliklə, aqrar sahə istehsalçılarının əsas fəaliyyət növlərinin diversifikasiyalaşdırılması əsasında yerli aqrar-sənaye kompleksinin strateji inkişafı resurs potensialından maksimum tam və səmərəli istifadə etməyə, məhsul çeşidinin genişləndirilməsinə və istehsal həcminin artırılmasına imkan verə bilər. Aqrar sahədə istehsalın strukturunun diversifikasiyası üzrə proqram və strategiyalar sonradan sənayenin ixrac potensialının artırılması ilə əhalinin təhlükəsiz və yüksək keyfiyyətli aqrar-ərzaq məhsullarına tələbatını ödəyən səmərəli aqrar iqtisadiyyatın formalaşmasını və inkişafını təmin edəcəkdir.

Aqrar sahədə istehsalın strukturunun diversifikasiyalaşdırılmasından yüksək fayda əldə etmək üçün bu prosesin stimullaşdırılmasına diqqət artırılmalıdır. Bazar münasibətlərinin inkişafı şəraitində aqrar sahə istehsalçılarının fəaliyyətinin stimullaşdırılmasının rolu artır. Aqrar sahə istehsal və istehlakının stimullaşdırılması mexanizminin ən önəmli komponentlərinə daxildir:

✓ istehsal sahəsində hüquqi çərçivəni müəyyənləşdirən və qanunvericilik aktları sisteminin tətbiqini nəzərdə tutan hüquqi dəstək mexanizmi;

✓ standartların və sertifikatların, texniki rəqləmətlərin hazırlanmasını və s. nəzərdə tutan tənzimləmə dəstəyi mexanizmi;

✓ güzəştli vergitutma və kreditləşməni, subsidiyalaşdırmanı və s. nəzərdə tutan dövlət tənzimlənməsi mexanizmi.

Stimullaşdırma, real imkanların təmin edilməsinə şərait yaratmağa və istehsalçılar arasında təkcə aqrar sahə istehsalının həcmi deyil, habelə onun istehlakının həcmi artırmağa maraq yaratmağa yönəlmiş üsuldur. Bu üsul aqrar sahə məhsullarının istehsal və istehlakı prosesinin bütün iştirakçılarının maraqlarını təmin etməlidir. Belə bir mexanizmin əsas məqsədi aqrar sahə məhsullarının istehsal və istehlakçılarına iqtisadi təsir rıçaqlarını iş salmaqdan ibarətdir ki, bu da son nəticədə cəmiyyətin keyfiyyətli ərzaq məhsulları ilə təminatına gətirib çıxarır.

Bunlara əsaslanaraq, aqrar sahədə istehsalın stimullaşdırılmasının əsas məqsədlərini formalaşdırma bilirik:

✓ aqrar sahə müəssisələrinin istehsalın təşkilində iqtisadi marağının gücləndirilməsi;

✓ insan həyatı və sağlamlığına təhlükə yarada biləcək məhsulların istehsalına görə hüquqi və iqtisadi məsuliyyət tədbirlərinin sərtləşdirilməsi;

✓ ətraf mühitə dəyən zərərin azaldılması;

✓ istehsal və emal prosesləri nəticəsində əldə olunan məhsulu çirkləndirməyən avadanlıqlardan istifadə, onların vaxtında yenilənməsi və modernləşdirilməsi;

✓ daxili və xarici bazarlarda aqrar sahə məhsullarının fəal şəkildə təşviqi.

Aqrar sahə istehsalının stimullaşdırılması məqsədilə daim emal olunan məhsulların çeşidinin, istehsal texnologiyasının yenilənməsinə investisiyaların artırılması və yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasının sürətləndirilməsi, istehsalın tələbata uyğun təşkil məqsədəuyğundur. Bundan əlavə, istehsalçılar və emalçılar arasında müqavilə öhdəliklərinin və məhsulların satışı mexanizminin formalaşdırılması və təşviqi məqsədəuyğun hesab edilir [7, s.106].

Aqrar sahədə istehsalın stimullaşdırılmasını daha ətraflı nəzərdən keçirmək məqsədilə onun formalaşmasının əsas prinsiplərinə toxunaq:

• istehsal və istehlakı prosesləri arasında qarşılıqlı əlaqə prinsipi. Bu prinsip onu nəzərdə tutur ki, aqrar sahədə elə məhsullar istehsal olunmalıdır ki, onlar istehsalçı baxımından sərfəli, istehlakçı baxımından isə məqsədəuyğun olmalıdır;

- maddi marağ prinsipi aqrar məhsullarının istehsalına istehsalçıları maraqlandırmaq üçün nəzərdə tutulmuş maddi və iqtisadi stimullaşdırma sisteminin mövcudluğu deməkdir. Aqrar sahə istehsalında milli standartların formalaşdırılması həmin prinsipin reallaşdırılmasında əsas vəzifə olmalıdır;

- iqtisadi məsuliyyət prinsipi. Bu prinsip insan sağlamlığı üçün təhlükəli məhsulların istehsalı zamanı müəyyən məsuliyyətlərin mövcudluğunu nəzərdə tutur və onun reallaşdırılması istənilən təsərrüfat subyektinin fəaliyyətinin yekun nəticələrinə görə məsuliyyət səviyyəsinin önəmli dərəcədə yüksəldilməsini təmin edir. İqtisadi məsuliyyət prinsipinə əsasən, istənilən müəssisə istehsal etdiyi məhsulun keyfiyyətinə və təhlükəsizliyinə, habelə onların müəyyənləşdirilmiş standartların tələblərinə uyğun olub-olmamasına görə müstəqil məsuliyyət daşıyır.

Bu prinsiplərə əməl olunması ölkənin aqrar ixrac potensialının diversifikasiyalaşdırılmasına da önəmli təsir göstərə bilər.

YEKUN

Beləliklə, aqrar sahədə istehsalın stimullaşdırılmasının təkmilləşdirilməsini məqsədəuyğun hesab edirik ki, bunun üçün aşağıdakı təklifləri formalaşdırmaq olar:

- istehsalı və istehlakın hüquqi təminatı sisteminin formalaşdırılması;
- maliyyələşdirmə, investisiyalaşdırma və kreditləşmə layihələrinin seçilməsi baxımından aydın meyarların müəyyənləşdirilməsi;
- sahibkarlıq subyektlərinə məhsul istehsalı sahəsində güzəştli şərtlərlə kreditlərin verilməsi;
- məhsulların keyfiyyət parametrlərinin yaxşılaşdırılmasına töhfə verən fəaliyyətlərin maliyyələşdirilməsi;
- məhsulların keyfiyyət və təhlükəsizliyini əks etdirən göstəricilərin və onların global ərzaq bazarlarının tələblərinə uyğunluğunun müəyyənləşdirilməsi;
- aqrar məhsulların istehsalı məqsədilə yeni texnologiyaların tətbiqi və s.

Açar sözlər: *Azərbaycan, aqrar sahə, yerli istehsal, diversifikasiya, yerli istehsalın strukturu, yerli istehsalın stimullaşdırılması, yerli istehsalın diversifikasiyalaşdırılması, aqrar sahənin inkişaf perspektivləri.*

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Hüseyinov, M.C., Əmrahov, V.T., Qasimov, A.M., Həsənov, A.F., Nərimanov, N.A. *Aqrar istehsal strukturunun diversifikasiyası (Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunun misalında)*. – Bakı: Elmin İnkişafı Fondu, – 2016. – 168 s.

2. Əliyev, Ş.T. *Azərbaycanda kənd təsərrüfatının və aqrar sənaye kompleksinin inkişafının strateji aspektləri. İpək yolu*, – 2018. №.2, – s.23-32.

3. *Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərində kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqların idarə edilməsi ilə bağlı bəzi məsələlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı*. – Bakı, – 27 aprel 2021-ci il.

4. Nərimanov, N.A. *Azərbaycan Respublikasında aqrar ixracın stimullaşdırılmasının iqtisadi mexanizminin təkmilləşdirilməsi. Fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dis. avtoferatı.* / – Gəncə, 2021.–32 s.

5. Həsənova, M.S. *İxrac yönümlü kənd təsərrüfatı istehsalının inkişaf istiqamətləri. Fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş diss. avtoferatı.* / – Bakı, 2022. – 28 s.

6. Мустафаева, Р.Р. *Меры государственной поддержки развития аграрного сектора Азербайджана / Р.Р. Мустафаева // Вестник Казахского гуманитарно-юридического инновационного университета*. – 2018. № 2(38), – с. 53-57.

7. Qasimova, N.Ə. *Azərbaycanda meyvə-tərəvəz məhsullarının ixrac problemləri. Audit*, – 2022. 2 (36), – s.99-108.

ЮСИФ ГАСАНЛИ

*Докторант Азербайджанского Университета Кооперации,
E-mail:yusifhasanli300@gmail.com*

МЕХАНИЗМЫ ДИВЕРСИФИКАЦИИ И СТИМУЛИРОВАНИЯ СТРУКТУРЫ МЕСТНОГО ПРОИЗВОДСТВА В АГРАРНОЙ СФЕРЕ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

В статье исследованы механизмы диверсификации и стимулирования структуры местного производства в аграрной сфере Азербайджана. Систематизированы проблемы развития аграрной сферы. Приведены преимущества расширения местного производства. Рассмотрен мультипликативный эффект местного производства в

развитии аграрной сферы. Отмечены важность приоритетов развития аграрного сектора, который является одним из стратегических направлений экономики. Приведена важность мер по улучшению структуры импорта за счет повышения качества и конкурентоспособности местной продукции. Даны рекомендации и предложения по расширению структуры местного производства в аграрном секторе страны.

Ключевые слова: *Азербайджан, аграрный сектор, отечественное производство, диверсификация, структура местного производства, стимулирование местного производства, диверсификация местного производства, перспективы развития аграрного сектора.*

YUSIF HASANLI

Doctoral student of Azerbaijan

Cooperation University,

E-mail: yusifhasanli300@gmail.com

MECHANISMS FOR DIVERSIFICATION AND STIMULATION OF THE STRUCTURE OF LOCAL PRODUCTION IN THE AGRICULTURAL SPHERE IN AZERBAIJAN

The article examines the mechanisms of diversification and stimulation of the structure of local production in the agricultural sector of Azerbaijan. The problems of development of the agricultural sector are highlighted and systematized. The advantages of expanding local production are given. The multiplier effect of local production in the development of the agricultural sector is considered. The importance of the development priorities of the agricultural sector, which is one of the strategic directions of the economy based on new technologies, was stated. The importance of measures to improve the structure of imports by improving the quality and competitiveness of local products is given. In the near future, recommendations and proposals will be made to expand the structure of local production in the country's agricultural sector.

Key words: *Azerbaijan, agricultural sector, local production, diversification, structure of local production, stimulation of local production, diversification of local production, prospects for the development of the agricultural sector.*